

De Poemp

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN

NUMMER 95 □ 07-09/2017 □ P309458 □ AK 2560 NIJLEN1

Open Monumenten Dag op 10 september 2017:

Wandeling door een landschap van monumenten en archeologie in het Land van Terlaken te Kessel

Wist u dat er tussen de Liersesteenweg en de Grote Nete een belangrijk stuk van het Kesselse verleden verscholen ligt? Op Open Monumenten Dag gidsen wij u graag op een wandeling door het 'Land van Terlaken' langs 9 haltes. U ontdekt er verrassende hoeves, indrukwekkende landschappen en interessante anekdotes.

Ook aan de kinderen is gedacht! We dagen de slimmeriken uit om de zoektocht onderweg helemaal op te lossen en hun prijsje in ontvangst te nemen.

In hoeve Terlaken (halte 7) kan u de expo 'Archeologische opgravingen in het Land van Terlaken' bezoeken. We dompelen u onder in de kleurrijke geschiedenis van het verdwenen kasteel Terlaken en laten u kennis maken met archeologische relictten die op Kesselse bodem werden opgegraven. Opgelet, de tentoonstelling is enkel bereikbaar met de fiets of te voet. Er is geen parkeergelegenheid.

De begeleide wandelingen starten op de parking aan de Berlaarsesteenweg elk half uur vanaf 10 uur. De laatste wandeling start om 17 uur.

U kan de wandeling langs infoborden ook zonder gids volgen.

Waar
Wanneer
Organisatie

Openbare parking - Berlaarsesteenweg Kessel
10 september 2017 van 10 tot 18 uur
Cultuurdienst & Cultuurraad Nijlen
(met medewerking van o.m. De Poemp)

Telling Bevel van 1747

door René Verbeulen

Tellingen leveren gegevens over gezinssamenstelling, bewerkte gronden, veestapel, te betalen taxaties, ... Vele tellingen zijn wel weinig nominatief d.w.z. dikwijls wordt alleen de naam van het gezinshoofd vermeld. De oudste tellingen werden georganiseerd om militaire, fiscale en economische redenen. De huidige volkstellingen geven aanleiding tot statistieken over de bevolking op demografisch, geografisch en socio-economisch gebied. Voor de periode van het Ancien Régime spreekt men van 'tellingen', erna van 'volkstellingen'.

Naam	Gezinshoofd	Kinderen	Land	Wolven	Paarden	Stieren	Andere
...	2	16	2	2	6	5	-
...	3	2 1/2	1	-	2	1	-
...	2	3	-	-	2	1	-
...	3	1 1/2	2	1	5	-	-
...	2	4	1	-	2	-	-
...	3	3 1/2	1	-	2	-	-
...	2	6	2	-	4	-	-
...	2	5 1/2	1	2	3	2	-

De telling van Bevel anno 1747, teruggevonden in het Rijksarchief van Anderlecht.

getallen omgezet tot '1'. Afkortingen en ontbrekende of onleesbare letters, woorden en getallen worden hier, zo mogelijk, tussen (..) aangevuld. Er is een nummering per gezin aangebracht. Eventuele latere bijschriften aan de originele tekst worden in de transcriptie cursief weergegeven. De bijschriften en veranderingen aan het origineel zijn het gevolg van veranderingen in de toestand van de gezinnen in de periode tussen de opname van de gegevens en de definitieve taxatie, bijvoorbeeld i.g.v. sterfte.

De gebruikte geldwaarden zijn gulden (=florijn of f.), stuiver (20 stuivers = 1 gulden) en oord (4 oorden = 1 stuiver). De notatie 0-1-6 betekent dus 0 gulden-1 stuiver-6 oorden; 1-12 is 1 gulden 12 stuivers.

De voornaamste taxaties zijn:

- schouwen, haarden, fornuizen, ... 10 stuivers.
- volwassenen en kinderen vanaf 14 jaar: 2 florijnen.
- voor een paard boven de 3 jaar: 2-0.
- voor een veulen van 1 tot 3 jaar: 1-0.
- voor een hoornbeest (koe, os, stier): 1-12.
- voor een hoornbeest onder 1 jaar, kalf: 0-12.
- voor een hoornbeest boven 1 jaar en tot 3 jaar: 0-16.
- voor een schaap (ooi of ram): 0-3.
- voor een lam en speenvarken: 0-1-6.
- voor een varken: 0-6-0.
- thé: voor elke persoon, inbegrepen de kinderen boven de 7 jaren, wordt 1 florijn aangerekend voor de consumptie van thee.
- voor een pastoor geldt een taxatie vanaf 300 gulden, het door het bisdom vastgestelde noodzakelijke inkomen van een pastoor.

De telling van Bevel is origineel opgemaakt in tabelvorm. In kolom 1 staat de naam van het familiehoofd

De belangrijkste tellingen zijn die van 1693, 1709, 1755 en 1784. Op het einde van het Spaanse bewind zijn tellingen uitgevoerd in 1693 en 1709. De bevolking werd nominatief geteld en niet meer zoals vroeger alleen het aantal haarden. De bevolking was in die periode zwaar getroffen door de voortdurende oorlogen, het legeren van soldaten, de rooftochten door soldaten en soms nog meer door de vele achtereenvolgende misoogsten. Door een graanverdeling pogde de overheid de miserie van de bevolking te lenigen.

In 1696, 1702 en 1747 werden lijsten van het hoofd-, het paarden- en het beestengeld opgesteld. Het ging nu niet om hulp aan de bevolking maar om een belasting. De kohieren moes-

ten de familiehoofden aangeven, de kinderen boven de 7 en boven de 14 jaar, het beroep van het gezinshoofd, het eventueel inwonend personeel, de aard van de veestapel en het bewerkte landbouwareaal. Personen die te arm waren om het hoofdgeld te betalen, komen soms niet in de lijst voor, maar worden dikwijls op het einde van de lijst vermeld. Dikwijls werden de vereiste gegevens onvolledig aangegeven.

De telling van Bevel 1747 is te vinden in het RAA (1), SBC (2) 401/13. Het document is wel tamelijk beschadigd. Voor het verbeteren van de leesbaarheid van de tekst is de overzetting gebeurd met aanpassing van de punctuatie en het hoofdlettergebruik. Zo ook is de 'i' in 'iaer' voor 'jaer' aangepast tot 'j' en de 'i' in

met ervoor een getal dat het aantal personen van het gezin en dus ook de te betalen bijdrage voor de 'thé' aangeeft en dat in deze bewerking wordt aangegeven na de naam met de afkorting (p). De volgende kolommen geven dan het aantal kinderen 'audt' boven de 7 'jaeren' (k7) en 'audt' boven de 14 'jaeren' (k14). Dan volgen het aantal 'schauwen' (s), het aantal 'bunderen' (3) (b), het aantal 'peerden' (pa), het aantal veulens (v), het aantal 'koijen' (k), het aantal 'calver' (c), het aantal 'schaepen' (s), het aantal 'lammers' (l), het aantal 'verckens' (ve). Onder de familienaam staat in de tabel de taxatie ['Subsidie aen Sijne Majesteijt' zoals in het dekreet staat] in gulden en stuivers.

Om de tekst beter publiceërbaar te maken zijn de gegevens uit de tabel omgezet naar een gewone tekst. De taxatie (f) wordt hier als laatste aangegeven. Tekst tussen [...] is tekst toegevoegd ter verduidelijking.

L(eijste vanden dorpe van Bevel,

bijvanck der stadt (Lier), van allen ingesetenen die seven jaeren audt sijn ende da(er) boven ende veerthien jaeren audt sijn ende daer boven als oock schauwen, bunderen landt, peerden, veulens, koijen, calveren, schaepen, lammeren, verckens, et(ce)t(er)a, volgens den reglemente, als volght.

[Randschrift.] ... eenen (per)soon te veel geno(teert) is want dien (dan) oock inde linnie (be)grepen is Adriaen Vermergh met 8 menschen en den heer pastoor 3 menschen - te weten knecht, meijssen - en soo voorts van allen de ander.

1. **Adriaen Vermergh**, een meijssen arm en een peert doot, 10 p, 3 k7, 5 k14, 2 s, 16 b, 2 pa, 2 v, 6 k, 5 c - f 41-12.

2. **Peeter de Haes**, is doot, arm, 6 p, 2 k7, 3 k14, 1 s, 2 1/2 b, 1 pa, 2 k, 1 c. - f 20-6.

3. **Peeter Bertels**, arm, huijs van-

den H. Geest, 3 p, 2 k14, 1 s, 3 vierende(e)l (4) lant, 2 k, 1 c, - f 13-6.

4. **Francus Maes**, een peert doot, 5 p, 1 k7, 3 k14, 1 s, 7 1/2 b, 2 pa, 1 v, 5 k, - f 26-10.

5. **Peeter Schoors**, arm, 3 p, 2 k14, 1 s, 4 b, 1 pa, 2 k, - f 14-14.

6. **Andries Cauters**, arm, 5 p, 1 k7, 3 k14, 1 s, 3 1/2 b, 1 pa, 2 k, - f 18-14.

7. **Adriaen Truijen**, eenen mensch minder dien hijself den cost moet geven, 5 p, 4 k14, 2 s, 6 b, 2 pa, 4 k, - f 26-8.

8. **Cornelus opde Beeck**, 3 p, 2 k14, 2 s, 5 1/2 b, 1 pa, 2 v, 3 k, 2 c, - f 18-8.

9. **Adriaen Stuijck**, arm, 4 p, 1 k7, 2 k14, 1 s, 1/2 b, 1 c, - f 11-2.

10. **Peeter vanden Eijnde**, 2 p, 1 k14, 2 s, 1/2 b, 1 pa, 2 k, - f 12-4.

11. **Wauter Faes**, arm, 3 p, 2 k14, 2 s, 1 b, 1 k, - f 11-12.

12. **Den heer pastoor** boven de 300 gulden, geen vremde goederen labeurende, met pastoor, knecht en meijssen, 4 p, 3 k14, 5 s, 1 pa, half coij (5), 2 ve, - f 40-12.

13. **De kerck**, 1 s, - f 0-10-0.

14. **De kercke stede**, 1 s, 1 1/2 b - f 0-10.

15. **Adrianus van Hautven**, arm, custer en schoolmeester, 3 p, 2 k14, 2 s, 1 k. De custerij is weert s'jaers 40 gulden ende school 15 gulden, samen 55 gulden, - f 13-12.

16. **Peeter Stuijck**, is doot en heeft geen huijsshauden en is wegh, 3 p, 2 k14, 1 s, 3 vierendeel, 1 k, - f 11-2.

17. **Jan van Rompaj**, is doot en arm, 4 p, 1 k7, 2 k14, 1 s, 1 b, 1

k, - f 12-2.

18. **Andries Vermeulen**, arm, 3 p, 2 k14, 1 s, 1/2 b, 1 k, 1 c, - f 11-14.

19. **Joannes Dockx**, 4 p, 1 k7, 2 k14, 1 s, 3 vierendeel, 1 pa, 2 k, 2 c, - f 16-6.

20. **Joan(nes) Francus van(den) Eijnde**, arm, 3 p, 2 k14, 2 s, 1/2 b, 1 k, - f 11-12.

21. **Jan Veeckemans**, arm, 3 p, 2 k14, 1 s, 4 1/2 b, 1 pa, 3 k, 1 c, - f 16-18.

22. **Adriaen Verlinden**, arm, 4 p, 1 k7, 2 k14, 1 s, 1/2 b, 1 k, 1 c, - f 12-14.

23. **Gommer Austijnen**, 4 p, 3 k14, 1 s, 2 b en 1 vie(ren)dee(l), 1 pa, 3 k, 1 c, - f 17-18.

24. **Jan Marien**, arm, 4 p, 1 k7, 2 k14, 1 s, 1 b, 1 k, 1 c, - f 12-14.

25. **Jan Hendrickx**, arm, (5 ?) p, 1 k7, 2 k14, 1 s, (?) b, (?) pa, 1 k, 1 c, - f 12-14.

26. De erfgenaemen (C)eulumans, maer een koj meer, (?) p, 2 k14, 1 s, (?) b, (?) pa, 2 k, 2 c, - f 15-6.

27. **Adriaen vanden Bulck**, eenen mensch do(ot) en een peert d(oot), (5 ?) p, 4 k14, 2 s, (?) b, (2 ?) pa, 4 k, 1 c, - f 27-0.

28. **Gommer Spranghers**, (8 ?) p, 6 k14, 2 s, (10 ?) b, 2 pa, 1 v, 3 k, 4 c, 30 s, 30 l, - f 39-9.

29. **Jan Sameijs**, arm, (5 ?) p, 1 k7, 2 k14, 1 s, 3 vierendeel, 1 pa, 2 k, 1 c, - f 16-6.

30. **Jan Maes**, arm, (3 ?) p, 2 k14, 1 s, 3 vierendeel, 1 k, 1 c, - f 11-14.

(Lijste vande arme kinderen (di)e gehauden woorden (van)de taeffele vanden H(eijlighen) (G)eeest van Bevel ende sijn als volght.

31. **Maria de Pooter**, 7 jaer.
32. **Maria Teunus**, 7 (jaer).
33. **Jan Goormans**, 7 (jaer).
34. **Elisabeth de Pooter**, 7 (jaer).
35. **Jan van Haudt**, 7 (jaer).
36. **Jan van Soom**.
37. **Adriaen Goormans**, 7 (jaer).
38. **Adriaen Sameijs**, 1 (van 14 jaer).

[Handtekeningen.]

Adriaen vanden Bulck, arm meester tot Bevel. **J. Vervoort**, pastor de Bevel, idem attestor.

Lijste vande schamele armen vanden dorpe van Bevel

in die qualijtjd aldaer onderhouden woorden volgens gebruijck den pastoor alleen bekend.

39. **Peeter Sijmes**, 1 k7, 2 k14.
40. **Wauter Faes den Auden**, 3 k14.
41. **Adriaen van Deuren**, 2 k14.
42. **Peeter de Winter**, 1 k7, 2 k14.
43. **Adriana Lieckens** ende **Barbara xxxxxVerhagen**, 2 k14.
44. **Peeter de Rijck**, 2 k7, 2 k14.
45. **Jan Torfs**, 1 k7, 2 k14.
46. **Jan vanden Bosch**, 1 k7, 2 k14.

[Handtekeningen.]

Attestor **J. Vervoort**, pastor de Bevel. **Peeter de Schutter**, scheepenen. **Jan Docx**, borgheme(e)ster van Bevel.

[Totalen]

[Aantal personen en dus ook de te betalen bijdrage voor het gebruik van] thee: f 68.

[Aantal] kinderen [boven] 7 jaeren: 14 [met taxatie] f 0. Kinderen 14 jaeren: 26 [met taxatie] f 52. Schouwen 43: [tax] f 21-10. Peerden 21 [met tax] f 42, veulens 6 [dus] f 6, koijen 57 [met tax] f 96-4, calver 28 [met tax] f 16-16, scha(e)pen 30 [met tax] f 4-10, lammers 30 [met tax] f 39, verckens [2 met tax] 0-12.

47. Den h(ee)r **pastoor** taux 25, schouw 5, 3 per(sonen) boven 14 jaer, 1 runt, 2 verkens, 4 persoonen thé, f 40.

48. **Adriaen Vermerght** 2, schouw(en) 2, 5 boven 14 jaer, 3 boven 7, 2 peerden, 2 veules, 6 koijen, 5 calv(ers),

10 thé, f 41-12.

49. **Peeter de Haes** 2, schouw 1, 3 bov(en) 14 jaer.

Dese cohiere oft lijste uijtgetrocken beloop(t) op ter somme van twee hondert vier en veertigh gulden acht stuij(vers) en twee oorden, dico (6) 244-8-2 oort.

Cort tanteo (7) a 3 p(er)c(en)to 7-6-2 oort. Rest 237-2.

Lijste vande schamele huijsarmen (8) vanden dorpe van Bevel ende sijn als volgt.

50. **Elisabeth Truijts**.
51. De weduwe **Peeter de Haes**.
52. De weduwe **Jan van Rompaj**.
53. **Peeter Bertels**.
54. **Adriaen van Hautven**.
55. **Adriaen Verlinden**.
56. **Andries Vermeulen**.
57. De weduwe **Peeter Stuijck**.
58. **Jan Marien**.
59. **Wauter Faes Wauterss(one)**.
60. **Jan Hendrickx**.
61. **Joan(nes) Francus vanden Eijnde**.
62. **Peeter Schoors**.
63. **Jan Maes**.
64. **Jan Sameijs**.
65. **Andries Cauters**.
66. **Adriaen Stuijck**.
67. **Peeter Truijen** den welcken gelijk (?)pel is.
68. **Jan Veeckemans**.

Quod attestor (9) **J. Vervoort**, pastor de B(ev)el.

Dit is het handt + merck van Adria(en) Truijen, Heijlighgeest meester.

Den ondergeschreven pastoor van Bevel attestere bij desen dat **Anna de Pooter** onderhouden wordt van de tafel des H(eijligen) Geest (10) van

Bevel, actum desen 29ber 1747 (11) [Handtekening.] **J. Vervoort**, pastoor van Bevel.

Bevel b(ij Lier), suiijver te betalen g(u) l(dens) 237-2.

Voetnoten

1] **RAA** = *Rijksarchief Anderlecht*.

2] **SBC** = *Staten van Brabant cartons*.

3] *bunder: landmaat, is gelijk aan 4 sillen of 4 dagwanden of aan 400 vierkante roeden. In de streek van Leuven komt 1 bunder overeen met 1,304 ha, elders ongeveer tussen 1 en 1,3 ha.*

4] *een vierendeel = 25 roeden. Een roede wisselt volgens de streek in oppervlakte. Vier vierendelen of 100 roeden = 1 dagwand. In het Leuvense is een dagwand gelijk aan 32,6 are.*

5] *Een halve koe is een rund boven 1 en tot 3 jaar.*

6] *dico: ik zeg (wel degelijk). Wordt gebruikt bij verschrijvingen.*

7] *staat voor 'corting tantième'. Deze procentuele korting werd aan personeel of aan commissarissen die de telling verrichtten uitbetaald als salaris.*

8] *huijsarmen: term meestal gebruikt voor armen die niet gingen bedelen.*

9] *quod attestor: wat ik getuig, bevestig.*

10] *Tafel van de Heilige Geest: instelling van parochiale oorsprong ter ondersteuning van de armen.*

11] *actum: gedaan.*

9ber = november.

Bevel en omgeving op de kaart Capitaine, anno 1807.

Draadloze telegrafie (TSF, télégraphie sans fil) in het fort van Kessel in 1914?

Walter Caethoven vroeg me een artikeltje te schrijven over die TSF in het fort van Kessel tijdens de Grote Oorlog. Hij vroeg dit naar aanleiding van de uitgave in 2014 van mijn tweede boek "Tussen vonk en omroep", dat ik schreef in samenwerking met mijn vriend Guido Nys (zie hierover "De Poemp" nr. 82/83).

Een moeilijke opgave. Omdat de forten reeds van in het begin van de oorlog door de Duitsers vernietigd en ingenomen waren, zijn veel archieven verloren gegaan en is er voor zover we vonden weinig specifiek onderzoek naar het gebruik van die toestellen gebeurd.

Een driedubbele kristalontvanger van 1914 uit het Olense radiomuseum. (eigen foto)

Maar wees niet bang, we hebben toch wat gevonden. In het begin van de Grote Oorlog beschikte het Belgische leger over welgeteld drie zendinstallaties (!). Eén was gemonteerd op een auto, de twee andere op een paardenkar. Deze werden gebruikt op manoeuvres, maar er was geen organisatie en personeel om deze toestellen te bedienen. Er was wel

ondersteuning door de telegrafisten van het GQG (het hoofdkwartier). Pas begin 1915 hebben de Belgen een organisatie te Calais opgezet. Hou er rekening mee dat toen ook nog postduiven voor communicatie gebruikt werden... Telegrafie met draad bestond al tientallen jaren, maar van draadloze telegrafie had men nog niet veel kaas gegeten. Versterkerlampen waren wel al uitgevonden, maar hadden in 't begin van de oorlog nog geen toepassingen.

Wat had men dan wel?

Jullie kennen allen wel dat akelige, ratelend geluid dat vroeger in de radio's van jullie ouders te horen was als er een tweetaktbrommer voorbijkwam. Wel, bij de werking van verbrandingsmotoren ontstaan vonken over de "bougies" die, indien slecht ontstoord, onze radio's aardig kunnen storen.

Die vonken kunnen zelfs, als ze krachtig genoeg zijn, zeer ver waargenomen worden. Niet door onze oren, maar wel door een radio-ontvanger. We zijn daarmee in 1913 zelfs tot in Kongo geraakt, 6.300 km ver! Door nu die vonken afwisselend lang en kort te laten werken, bv. in het ritme van het morse-alfabet, kon men communiceren zonder draden. Bijvoorbeeld: éénmaal lang en tweemaal kort geeft de letter "D".

Dat was nu precies wat het leger in het begin van de oorlog nodig had aan het front. Want draden konden door de vijand doorgeknipt worden. Radio's voor spraak en muziek bestonden weliswaar nog niet in de handel, en er waren ook nog geen omroepzenders die muziek uitzonden. Dat begon pas na de oorlog, in het begin van de jaren twintig.

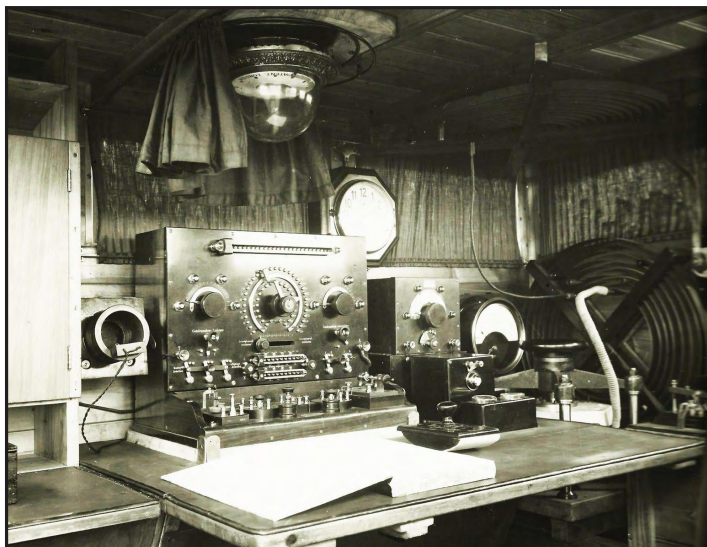
Men beschikte alleen over zeer eenvoudige toestellen, die weinig onderdelen nodig hadden: een antenne, een goede aarding, een draadgewonden bobijn, een paar condensatoren en een koptelefoon. Meer was dat niet. Maar 't was voldoende om de morse-seinen, met vonken uitgezonden door het hoofdkwartier, te ontvangen.

Veldtelefoon WO I - (Foto Rudy Van Nunen)

Experimentele telefonie

"De Postrijder" van 30 mei 1908 vertelt in het artikel "Draadloze telegrafie" dat er proefnemingen werden gedaan te Namen onder leiding van de krijgsgouverneur van de vestiging aldaar en van generaal van Meldert. Er werden telefonische boodschappen uitgewisseld tussen het fort van Dave en een post midden in het veld (telefonie bevond zich ook al in een experimentele fase). Daarna werden morsetelegrammen uitgewisseld tussen het fort van Dave en de Citadel van Namen.

*Interieur zender-ontvanger type Goldschmidt.
(foto Omroepmuseum)*

In een nota van 1908 wordt een eerste voorstel voor de forten geformuleerd.

Majoor A. Maes stelt vast dat een sterke verbetering is opgetreden in het gebruik van TSF. Hij stelt voor de forten te voorzien van TSF-apparatuur, om onder alle mogelijke situaties met elkaar te kunnen communiceren. In een rapport van 12 februari 1913 stelt Kapitein-Commandant Blancgarin vast dat er weinig opvolging gebeurt. In geval van oorlog worden voorzien:

- drie posten voor het veldleger.

- een post in elk van de forten Antwerpen, Luik en Namen (forten Luik en Namen vernield bij het begin van de oorlog).

Hij stelt voor in oorlogstijd privé-installaties te gebruiken, nl.

- installaties op de kade te Antwerpen voor de communicatie met de schepen.

- de installaties van Mr Goldschmidt voor de forten, en de grote zender van Laken voor de communicatie met het buitenland en als stoorzender (voor beide installaties, zie ons boek).

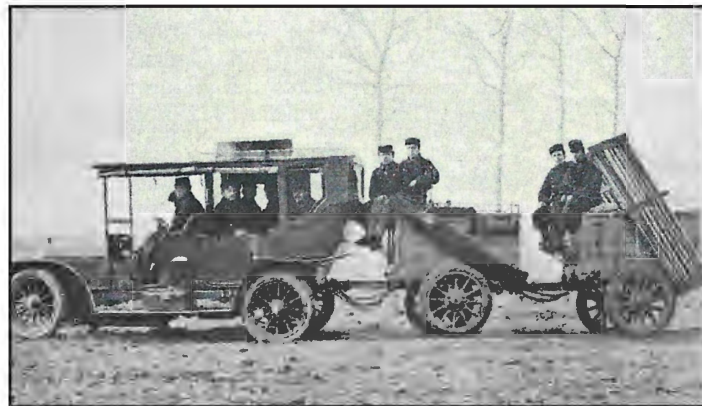
Gedurende manoeuvres in 1913 werd opnieuw voorgesteld de forten te voorzien van een mobiele en een vaste post. In een rapport van 3 maart 1913 worden experimenten beschreven ter evaluatie van het gebruikte materiaal en

personeel voor een TSF-post. De communicatie gebeurde tussen de forten onderling.

Zoals we echter zagen, beschikte men bij het uitbreken van de oorlog slechts over drie zendstations!

En in de forten dan?

In 1914 waren er al veel "radioamateurs". Hun zelfbouwzenders (zij beschikten alleen over zelfbouw) werden begrijpelijkerwijze in beslag genomen. Hierdoor kwam het leger ook in het bezit van veel ontvangers.

*Marconipost op de manoeuvres in 1913.
(La Vie Militaire, 5 octobre 1913)*

De telegrafisten van het leger kloegen echter over het gebruik van de private, in beslag genomen toestellen: deze waren soms defect, moeilijk af te regelen, verscheiden in de bediening en niet voldoende robuust voor een oorlogssituatie. Bij sommige posten waren zelfs zes afregelpunten aanwezig voor het afstemmen op een bepaalde golflengte. De burgerposten werden geplaatst in de forten van de eerste linie te Antwerpen. Hier had men met het vele burgermateriaal nieuwe ontvangsttoestellen samengesteld, die een goede dienst leverden. Zij konden de (éénrichtings-) communicatie met de vestingen verzekeren. Op donderdag 8 oktober bv. had men in de ochtend een bevel kunnen geven aan de forten van Oelegem en 's-Gravenwezel om op Ranst te schieten, dat door de Duitsers bezet was. Deze forten werden dus verwittigd via TSF. Men kon ook luisteren naar de berichten uitgezonden vanuit de Eiffeltoren.

Over de forten van de tweede linie weten we nog minder. We weten wel dat de meeste vernietigd werden door de Duitsers, veelal van in 't begin van de oorlog, zo ook Lier en Kessel. En hier schijnt een klein licht in de duisternis: ik vond een kort verslag, geschreven door een soldaat die aanwezig was tijdens de beschietingen van het fort van Lier. Daarin vermeldt hij letterlijk dat "de antenne van de TSF vernield werd". En als die antenne zich in het fort van Lier bevond, dan was er ook een in het fort van Kessel!

Bruno Brasseur.

Met vele groetjes vanuit Portugal.

Poetsen en worsten bakken...

Poetsen bakken deden de Nijlenaars als geen ander. Feiten waarvoor nu de politie zou tussenkomen, werden voor 100 jaar als scherts opgenomen...

In 1885 had een boer zijn schuur uitgedorst. Daar dat met de vlegel was uitgevoerd, waren een heleboel ratten en muizen het slachtoffer geworden. Die massa vlees bracht hem op de gedachte zijn kaartmakers vroegere plagerijen betaald te zetten. De knagers werden in stukjes gehakt en met rapen en wortelen tot bloedworsten verwerkt. 's Zondags na de mis, toen onze man in "De Stad Herentals" zijn gewoon pandoertje speelde, hingen ze een eindje uit zijn zak. En ze werden, hoe kon het anders, gepikt. In "De Wildeman" zou Lien De Loncker ze garen. Arjaan, de knecht van de pastoor, vond ze wel een beetje te droog in het bakken. Bij hem op de pastorie hoefde er niet zoveel vet in gedaan te worden. Dat belette "Vo Kwes" niet het laatste schijfje uit de pan te halen en een telaar te roepen: "Het diner is geschied!" De apotheose die

volgde toen kort daarop de inhoud bekend geraakte, was voor de eters minder aangenaam!

Film met petroleumlamp

Op die rattenkermis werden later liedjes gemaakt en zelfs een film-act. Ja, in Nijlen speelde men film vooraleer de Fransman Lumière de levende beelden uitvond. Dat ging zo.

"De Stad Herentals" was een gekende Nijlense herberg (op de foto het witte gebouw, links, met een zijdeur.) De Stad Herentals was gelegen in de Gemeentestraat, op deze oude postkaart Kerkstraat geheten. Baas Grote Nelis zorgde ervoor dat er op tijd en stond een luimige poets gebakken werd...

Op de zolder van “De Stad Herentals” werd een toneel opgetimmerd - die zolder was groot en in die tijd een der grootste danszalen . De scène werd dicht gemaakt met lakens en midden op de speelvloer werd een lamp gezet. De schikking voor het toneel was klaar. De spelers verkleedden zich als duivels met horens en staarten. Tussen de petroleumlamp en het scherm gingen ze hun gang . Ze kwispelden met hun staart, staken nagemaakte ratten in hun mond (zo bleek het op het scherm) en sprongen door de zoldering, zijnde over de lamp. Zulke vertoningen lokten massa's toeschouwers .

Volksgerecht?

Woordbreuken, vooral in huwelijkszaken, werden met een “bellemet” bedeed . Voor de deur van de schuldige

werd met potten en pannen een serenade gebracht.

Onfatsoenlijke lieden werden grover behandeld . In 1900 kwam een vrouw uit Brussel inwonen bij een man in “de Twaalf Apostelen” (twaalf huisjes in de Rector De Ramstraat). Ze werd uit de woning gesleept, voor een ploeg gespannen en onder slagen en beschimpingen tot onder de lindeboom gedreven.

Dit euvel bleef terecht niet ongestraft en menig Nijlenaar heeft er “kwaad geld” voor betaald.

Juul Nelis.

Klas van Juffrouw Simonne Sels - 1952-1953

Leerlingen en lerares gezien “van links naar rechts”.

Bovenste rij: Juffrouw Simonne Sels; Amelie Van Loock; Francine Busschots; Lea De Doncker; Agnes Dom; Hilda Dillen; Alfonsine Notelaers; Irena Roevens.

2de bovenste rij: Van der Linden; Hilda Peeters; Maria Horemans; Velma Van Schil; Annie Sebrechts; Jeanine Helsen; Claudette Crauwels; Jeanine Suetens.

3de bovenste rij: Simonne Embrechts; Maria Van den Eynde; Simonne Torfs; Dora Van Elsen; Paula Embrechts; Lisette Van Looy; José Verelst.

Onderste rij: Irena Verbeylen; Rosette Geens; Angelina Bosmans; Betty Mariën, Vera Janssens; Frieda Huyghelberghs; Liliane De Pooter; Lucienne Faes.

(Pol Van Camp)

Bevelse kunstschilder Frans (Sus) Verbist.

De ouderen onder ons zullen zich Frans (Sus) Verbist, schilder-behanger en kunstschilder, nog wel herinneren. Eind jaren '50 en begin jaren '60 van de vorige eeuw woonde hij aan de Nijlensesteenweg. Nu staat op die plaats apotheek Van Herck. Op 1 oktober 1963 huwde hij Jeanne Engelen en samen bouwden zij een nieuwe woonst, met winkel, een 100-tal meter verder. Nu is AP audiovisuele producties er gevestigd.

Frans werd te Kessel geboren op 1 december 1926 als tweede in een gezin van zes kinderen. Het ouderlijke huis stond op grondgebied Kessel (op de spie tussen de Nieuwe en de Oude Bevelsesteenweg), de grens met Bevel lag maar 200 meter verder. De familie Verbist leefde mee met Bevel. Zo was vader Fons spelend lid bij de fanfare Sint-Cecilia te Bevel en gingen de kinderen in Bevel naar de lagere school. In 1949 werden ze echte Bevelaars, de familie vestigde zich toen op de hoek van de Laarstraat en het Netepad (nu elektro Van Goethem).

Op zijn twaalfde trok Frans naar de academie te Lier om tekenlessen te volgen. Enkele jaren later kreeg hij de gelegenheid om met olieverf te werken. In 1959 kwam hij in contact met HNITA, de Zuid-Kempische kunst- en cultuurkring, waarvan hij bestuurslid werd. Mede

door HNITA leerde Frans andere kunstenaars kennen en nam hij deel aan HNITA groepstentoonstellingen in Mechelen, Hulshout en Beveren-Waas. In 1961 exposeerde hij in de kunstkamer te Antwerpen en in 1962 in het torengebouw te Heist-o/d-Berg. Ondertussen was hij ook lid geworden van de Raymond de la Haye kring te Lier en met die groep stelde hij tentoon in het Vleeshuis te Lier. Slechts viermaal stelde Frans individueel tentoon: in 1966 te Berlaar, in 1968 te Heist-o/d-Berg en in zijn eigen Bevel en ten slotte in 1970 in de galerij "Raymond de la Haye" te Lier. Frans zijn voorkeur ging vooral naar het schilderen van bloemstukken, menselijke figuren en weidse landschappen. Zo kon je hem meermaals aan het werk zien in de natuur, steeds met zijn onafscheidelijk pijpje in de mond. In zijn beginperiode tekende hij ook karikaturen.

Op zondagvoormiddag gaf Frans ook les aan vrienden. Eerst op de zolder, die hij ingericht had als atelier. Maar dat atelier werd snel te klein en er werd op zijn garage een verdieping gebouwd, zodat hij meer plaats had om te schilderen en zijn leerlingen te ontvangen.

Geheel onverwacht overleed Frans (Sus) Verbist op 23 september 1971 tengevolge van een hartaanval. Hij was toen nog geen 45 jaar. Zijn vrouw Jeanneke en de drie kinderen: Raf (toen zes jaar) en de tweeling Leen en Greet (vijf jaar), moesten zonder hem verder. Maar dankzij zijn schilderijen blijft de herinnering aan Frans Verbist bestaan. Zo was er in 2001, in het Cultureel Centrum Zwanenberg te Heist-o/d-Berg, nog een retrospectieve tentoonstelling met werken van Frans.

Met dank aan zijn vrouw Jeanneke voor de foto's en informatie.

Lena Peeters

Mensen van bij ons

Mensen aan De Poemp

Jos Bastiaens, 03.481.81.90

Flor Dieltjens, 03.481.70.41

ereleden

Priscilla Buermans, 03.411.11.36

Walter Caethoven, 03.481.85.70

Hendrik Claes, 03.481.82.58

Frans Lens, 03.480.04.81

Lena Peeters, 03.481.73.99

Jos Thys, 03.411.21.98

Pol Van Camp, 03.481.74.38

Ludo Van Gestel, 03.481.85.47

Marc Verreydt, 0485.69.10.46

Twee provinciale winnaars Junior Journalist in onze gemeente!

In ons vorige nummer vertelde ik al hoe het Davidsfonds van Nijlen en het Davidsfonds van Kessel voor de 28ste keer de lokale Junior Journalist in onze gemeente organiseerden. Eersten werden Witze Tops van het Githo (categorie 12 tot 14 jaar) en Flor Vercammen van Goezo! Kerkeblokken (categorie 10 tot 12 jaar).

Dat we straffe laureaten naar Antwerpen konden sturen was onze lokale jury meteen duidelijk. Maar dat onze twee laureaten in mei elk ook provinciaal winnaar zouden worden kwam toch als een verrassing.

Graag herhaal ik hier onze welgemeende gelukwensen voor Flor en Witze. Doe zo voort, mannen. Misschien worden jullie ooit journalist voor... De Poemp?!

Walter Caethoven.

Over foto's, illustraties en teksten

Beschikt u over foto's of illustraties die mogelijk in ons tijdschrift kunnen gebruikt worden, dan maken wij daarvan graag een digitale kopie. Neem daartoe contact op met één van onze bestuursleden (zie telefoonlijst hierboven). Binnen de kortste tijd bezorgen wij u het origineel terug. Tenzij u het aan De Poemp wil schenken. In elk geval bedankt voor de medewerking!

De Poemp gedenkt genegen

Dochter **Maria Van Brandt** meldt dat haar vader **Louis** is overleden op 18 maart 2017. Daarmee verliest De Poemp een trouwe lezer. Onze welgemeende deelneming, Maria.

Rosa Bruyninckx zag op 12 juli 1935 te Herenthout het levenslicht. Zij werd de echtgenote van Jos Van den Eynde en is op 26 maart 2017 zachtjes ingeslapen in het WZC Sint-Jozef te Wiekevorst. "Moe" wordt erg gemist!

Eddy Nagels, echtgenoot van Ingrid Davidson, werd te Heist-op-den-Berg geboren op 18 augustus 1945. Hij is thuis te Nijlen op 28 maart 2017 zachtjes ingeslapen. Welgemeende deelneming van Heemkring De Poemp aan de nabestaanden.

Maria Kegelaers, weduwe van de nog immer bekende Alfons Verhaegen, was lid van een reeks verenigingen, waaronder De Poemp. Maria werd te Nijlen geboren op 6 april 1928. Op weg naar de 90 is zij op 9 april 2017 eveneens te Nijlen zachtjes van ons heengegaan. Wij zullen haar niet vergeten!

Guido Lambrechts werd geboren op 28 augustus 1930 te Antwerpen. Hij huwde Tinneke Van Dessel en was jarenlang penningmeester van Boerke Naas en een trouwe lezer van De Poemp. Hij overleed zachtjes op 18 april 2017 in het Boeyendaalhof te Herenthout. Wij blijven hem met vriendschap gedenken.

Frans "Sooi" Op de Beeck, echtgenoot van Simone Deliën, was onder meer bekend als de oprichter van 't Kipke. Hij werd te Nijlen geboren op 12 juni 1937 en is ingeslapen in het WZC Heilig Hart te Nijlen op 31 mei 2017. De kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen zullen Vake - Vava erg missen.

Met hartelijke dank

Rudy Van Nunen bezorgde ons een reeks digitale foto's over telefonie in het fort. Hartelijke dank, beste Rudy.

De **weduwe van Jozef Engels** bezorgde ons een reeks documenten van wijlen haar man, waarvoor onze welgemeende dank.

Ons aller **Frans Lens** verrijkte het Poemparchief met enkele interessante documenten: parochieverlagen, De Ram, Ophovenhoeve. Dank u, Frans!

Ludo Simons leest nog steeds met plezier ons lijfblad. Hij bezorgde ons een reeks foto's van de familie Lambrechts, waarvoor welgemeende dank!

Rudy Verdonck bezorgde ons een boek over Kruisensberg en een bedevaartvaantje. Waarvoor dank, Rudy!

Lezers schrijven

Yvonne Van Cleemput stuurt nog wat informatie over haar familie (Aelaerts) en een kopie uit 1882 van een lijst van de handelaars en zelfstandigen in Nijlen. Over de familie schrijft ze: "De foto van de smid verschenen in Poemp 89 is waarschijnlijk die van Yvo Aelaerts (°1846 - +1917 aan de Spaanse griep). Volgens zijn doodsprentje was hij 60 jaar zanger in de kerk van St.-Willibrordus en lid van de Isidorusgilde (de vereniging van de boeren. Hun patroon was de heilige Isidorus van Madrid, een eenvoudige Spaanse landarbeider uit de 18de eeuw.)

Juf Simonne Sels volgt benieuwd de zoektocht van Pol Van Camp naar klasfoto's "van de meisjesschool". Met deze Poemp wordt aan haar wensen voldaan!

Gerestaureerde oude waterput van het Mussenpad (7de - 9de eeuw) prijkt nu in de inkomhal van het nieuwe Nijlense gemeentehuis!

In Poemp 89 kondigden wij twee jaar geleden fier aan dat de best bewaarde waterput (nr. 1) van het Mussenpad door de goede zorgen van het provinciebestuur met succes gerestaureerd werd. Na geduldig wachten kreeg de put een ereplaats in de inkomhal van het nieuwe gemeentehuis. Hij is samen met de vernieuwde bibliotheek op 7 juli 2017 door cultuurschepen Luc Luyten voorgesteld aan het publiek.

In Poemp 62 (2009) schreven wij reeds hoe het Mussenpad met onder meer zijn twee vroegmiddeleeuwse waterputten een stuk voorgeschiedenis van Nijlen ontsluit. Wij zijn dan ook blij met “onze” waterput op het gemeentehuis!

Walter Caethoven.

Lees meer over de site Mussenpad en vooral de waterputten in Poemp nr. 60 (pp. 3, 4, 5), nr. 61 (p.2), nr. 62 (p. 3), nr.66 (p.15), nr.89 (p.1, 2), nr. 70 (p. 11, 12, 13)

Werkten mee aan dit nummer :

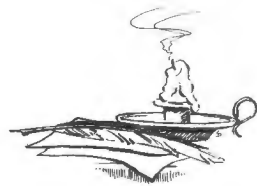
Redactie : Priscilla Buermans, Walter Caethoven, Rik Claes, Frans Lens, Juul Nelis, Lena Peeters, Jos Thys, Pol Van Camp, Ludo Van Gestel, René Verbeylen, Marc Verreydt

Fotografie : Walter Caethoven (telefoon 03.481.85.70)

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt

Grafische vormgeving en zetwerk : Walter Caethoven

Eindredactie : Rik Claes

Je kan onze “Poemp” ook op het internet vinden. We beschikken over een eigen, volwaardige webstek. Het adres is: www.depoemp.be. En natuurlijk hebben wij ook een e-postadres: post@depoemp.be

Uitgegeven met de steun van
Kempens Karakter en de Vlaamse Overheid.

© 2017 - Heemkring Davidsfonds Nijlen

Nieuwe abonnementen: Stort 7 Euro op
rekening BE 51 8538 1261 0862 van DF Nijlen
met vermelding van naam, adres en “abo Poemp”.

DE POEMP □ DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN □ 24-STE
REEKS □ NR. 95 □ ZOMER 2017 □ V. U. : WALTER
CAETHOVEN - ZANDVEKENVELDEN 12A - 2560 NIJLEN